

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1908, kl. 3 e. m.

Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om årlig ersättning till förra innehafvaren af Gagnbro gästgifveri i Stora Tuna socken, Mina Pålman.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 117, har herr *A. Hansson*, med instämmande af sex af kammarens ledamöter, anført följande:

»Då Riksdagen för att befordra nykterhetssträfvandena genom att minska tillfällena till inköp af rusdrycker den 29 sistlidne maj biföll Kungl. Maj:ts nådiga proposition af den 7 samma månad angående borttagande af viss ersättning jämväl af den ägare till gästgifverier af ålder tillkommande rätten till utskänkning af spirituosa, upptogs bland dessa gästgifveriägare icke f. d. ägarinnan af Gagnbro gästgifveri i Stora Tuna socken af Stora Kopparbergs län, änkefru *Mina Pålman*, hvilken i nykterhetens intresse redan år 1902 med vissa af ortens nykterhetsvänner af-talad om nedläggandet af brännvinsförsäljningsrättigheten mot en ersättning af 300 kronor årligen så länge hon lever.

På grund af samma helt och hållet enskilda och dessutom villkorliga öfverenskommelse hafva vederbörande länsmyndigheter

dels ej ansett vidare nödigt att, såsom vid föregående tillfällen och
Bih. till Riksd. Prot. 1908. 4 Saml. 2 Afd. 14 Häft. (N:o 14.) 1

på andra ställen ägt rum, genom gästgifveriets bibehållande bevara den henne af ålder tillkommande och såsom okränkbar ansedda brännvinsförsäljningsrättigheten, utan med underlåtande af hennes hörande den 24 augusti 1904 förordnat om gästgifveriets indragande från och med den 1 januari 1908, hvarigenom hon — om nämnda öfverenskommelse skulle upphöra att gälla, hvilket kan tänkas ske på grund af t. ex. ofvannämnda personers ändrade åsikter i nykterhetsfrågan, deras insolvens, eller genom att de ej ordentligt fullgöra inbetalningarne, hvilket senare ock i så stor utsträckning ägt rum, att hon med fullt fog kunnat anse sig fri från förbindelsen — synbarligen beröfvats utvägen att på laga väg ånyo ansöka om spritförsäljningsrättighetens fortsatta utöfvande,

dels ock vid behandlingen af frågan om ersättningen uttalat tvekan såväl om ersättningsbeloppets storlek som om den tid, för hvilken den borde utgå. Med hänsyn till hvad sålunda förekommit fann regeringen anledning att icke alls föreslå någon ersättning åt gästgifveriets ägare.

IIäri genom har nu inträffat det egendomliga, att enskilda personer få bära en utgift, som regering och Riksdag i andra fall funnit vara nödig för staten, och, hvad värre är, att en person — som på eget initiativ endast för nykterhetens och sålunda landets bästas skull under en följd af år afstått från en riklig inkomst af ett henne lagligen tillkommande privilegium, som nu anses så skadligt, att statsmakterna utan tvekan för dess borttagande på andra ställen beslutat om utbetalande under en lång följd af år framåt af en årlig summa på nära ett och ett halft hundra tusental kronor — nu blifvit försatt i en så ogynnsam ställning i jämförelse med dem, som in i det sista ockrat på sina svagare medmänniskors olycka, att hon — mycket sjuklig och med bruten hälsa, utan tillräckliga medel att på ett nödigt sätt vårda densamma — äfven måste emotse sin ålderdom med oro och bekymmer.

Förhållandet är nämligen, att fru Pålman's affidne man under den långa följd af år, som han innehade gästgifveriet, i nykterhetens intresse på allt sätt inskränkte spritförsäljningen, så att han — ehuru en mycket sparsam man — ej lyckades förvärfva en någorlunda bärgad ekonomisk ställning. (Vid hans död 1891 var egendomen, som 10 år senare salu värderades till 8,500 kronor, behäftad med en intecknad skuld af 10,000 kronor.)

Vid hans död nödgades änkan öfverlämna gästgifveriets skötande till annan person, mot att hon tillförsäkrades 1,500 kronor årligen mot skyldighet att däraf bestrida hälften af sin personliga beskattning.

På grund af affärens uppdrifning blef hennes personliga inkomst af myndigheterna upptaxerad till 12- å 14,000 kronor årligen och hennes del i skattebetalningen och räntorna å in-teckningarne kommo att uppsluka så godt som hela den henne tillförsäkrade inkomsten.

Genom därefter under 5 år erhållen ökad inkomst af gästgifveriet lyckades hon göra så mycket besparingar (omkring 14,000 kronor), att hon vid tiden för aftalet af år 1902 kunde anse sin ekonomiska ställning någorlunda betryggad. Därefter ha hennes besparingar till stor del åtgått för bispringande af en sin bröstarfvinge och hennes familj, som råkat på ekonomiskt obestånd, så att hon, som fyllt 75 år, sett sitt kapital på de tre sista åren sammansmälta till hälften och således med en ständigt gnagande oro måste tänka på sin ålderdom och sina 4 oförsörjda barnbarns uppfostran.

Änkefru Pålman har under åren före 1902 af försäljningsrättigheten vid Gagnbro haft en årlig inkomst af ända till 6,000 kronor, och skulle, om hon då bibehållit densamma, under de nu förflutna fem åren med säkerhet kunnat påräkna en lika stor inkomst, kanske större, samt i så fall nu kunnat vara berättigad till en ersättning af minst 5,000 kronor och enligt den nu tillämpade ersättningsprincipen kanske ända till 10,000 kronor, alldenstund försäljningen sista året var uppskattad till 100,000 liter.

På grund häraf, och då det ej kan anses rätt och billigt, att enskilda nykterhetsvänner skola drabbas af utgifter för ett ändamål, som på andra håll bestridas af statsmedel, och att enskild person, som för det allmänna bästa redan gifvit ett stort ekonomiskt offer, skall undandragas skälig ersättning för ett gammalt privilegium, som på öfriga håll inlösts med stora belopp, så får jag föreslå Riksdagen

att besluta en årlig ersättning till änkefru Pålman under hennes återstående lifstid af ett tusen tvåhundra kronor, hvarmed hon förklarar sig åtnöjas, på sätt och under villkor i öfrigt, som i Kungl. Maj:ts förenämnda nådiga proposition finnas angifna beträffande andra ägare till gästgifverier, som afstå från dem tillkommande utskänkningsrättigheter, dock med förbehåll, att änkefru Pålman i sådant fall för framtiden afstår från den henne af enskilda tillförsäkrade godtgörelsen.»

Vid motionen äro fogade åtskilliga bilagor, till hvilka utskottet tillåter sig hänvisa.

Änkan Pålman har — såsom af motionen framgår och enligt hvad de motionen bifogade handlingar jämväl utvisa — genom en den 7 augusti

1902 utfärdad handling förbundet sig att, så länge en årlig ersättning af 300 kronor till henne utbetalades af vissa i handlingen omförmälda personer, ej utöfva den brännvinsförsäljningsrättighet vid Gagnbro gästgifveri, som hon då innehade. På grund af denna förbindelse blef rörelsen vid sagda gästgifveri nedlagd den 1 november 1902. Genom utslag den 24 augusti 1904, som vunnit laga kraft, har därefter Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län med stöd af bestämmelserna i 7 § i då gällande brännvinsförsäljningsförordning af den 24 maj 1895 — hvilka stadganden oförändrade återfinnas i 10 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 — förordnat, att Gagnbro gästgifveri från och med ingången af år 1908 skulle indragas.

Utskottet finner det sålunda vara uppenbart, att änkan Pålman icke på grund af bestämmelserna i kungörelsen angående ersättning till gästgifvare, som afstå från dem jämlikt 10 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 tillkommande rätt till utskänkning af brännvin den 12 juli 1907, kan tillerkännas någon rätt till ersättning af statsmedel för försäljningsrättighetens uppgifvande.

Det har emellertid synts utskottet obilligt, att änkan Pålman, som tydligen af intresse för nykterhetens främjande förmåtts att mot en i jämförelse med den af rörelsen tidigare flytande inkomst synnerligen ringa godtgörelse afstå från utöfvandet af ifrågavarande försäljningsrätt, på denna grund icke skulle bekomma sådan ersättning, som jämlikt 1907 års Riksdags beslut kommer att utgå till vissa andra innehafvare af gästgifverier.

På grund af dessa särskilda omständigheter samt med afseende fästadt jämväl därpå, att änkan Pålman numera uppnått 76 års ålder och till följd af bruten hälsa torde vara oförmögen att genom eget arbete försörja sig, har utskottet ansett, att ett mindre årligt understöd af allmänna medel borde henne tillförsäkras. Utskottet har förmenat, att ett dylikt understöd skäligen borde utgå med 300 kronor samt i likhet med de af 1907 års Riksdag beslutade ersättningar till vissa gästgifvare utgå af brännvinsförsäljningsmedel, innan inleverering däraf till statskontoret ägt rum.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion,

dels besluta att till förra innehafvaren af Gagnbro gästgifveri i Stora Tuna socken, änkan Mina Pålman under hennes återstående lifstid utgifva ett årligt un-

derstöd af tre hundra kronor, att utgå från och med början af nästa försäljningsår på sätt och under villkor i öfrigt, som i kungl. kungörelsen den 12 juli 1907 finnas angifna beträffande ägare af gästgifverier, som afstå från dem tillkommande utskänkingsrättigheter,

dels ock för sin del förklara, att, utan hinder af den i 25 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 meddelade föreskriften om insättning i statskontoret af vissa andelar af brännvinsförsäljningsmedlen, förenämnda ersättning må utgå af nyss omförmälda andelar, innan inleverering däraf till statskontoret äger rum.

Stockholm den 5 maj 1908.

På sammansatta stats- och bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.
